

Pojem

Kouba říká ve svém doslovu k Nietzschevě *Radostné vědě* (1972), že u Nietzsche „je pojem metafyziky – jako ostatně naprostá většina jeho pojmů – značně rozkolísaný“ (str.272), aniž by se nad tímto soudem pozastavil, ba snad aniž si dost uvědomil, co tímto výrokem o Nietzschevi říká. Především: bylo-li by pravdou, že většina Nietzscheových pojmů má „rozkolísaný“ charakter, znamená to, že Nietzsche nemůžeme považovat za filosofa, neboť filosofie je přesná a stále se zpřesňující práce s pojmy, a to od samého počátku. Filosofie vznikla a mohla vzniknout pouze tam, kde došlo k vynálezu pojmů a pojmovosti. Myslitel, jehož pojmy (a dokonce většina pojmů) jsou „rozkolísané“, může být zajímavý, dokonce významný, ale není to v žádném případě filosof (nemá-li také náš pojem filosofa být rozkolísaný a tedy nefilosofický). Je tu však ještě druhá stránka věci, která se už tak jednoznačně neváže ke konkrétnímu mysliteli, zde tedy Nietzschevi. Co to vlastně znamená, že nějaký pojem je rozkolísaný? Co to je vůbec pojem? Může být „rozkolísaný pojem“ ještě považován vůbec za pojem? Pojem má „funkci“ – to ostatně výslovně praví i Kouba, totiž že „plní úlohu“ (tamtéž). Pokud tuto funkci či úlohu neplní, není to pojem: pojem, který nic (přesně) nepojímá, prostě není pojem. Rozkolísanost se nemůže týkat samotného pojmu, nýbrž pouze jeho užití. Když však je pojmu užito různě, tj. „rozkolísaně“, znamená to, že se pod tímž slovem rozkolísaně vystřídávají různé pojmy. Pro náš případ by to tedy znamenalo, že Nietzsche má celou řadu pojmů např. metafyziky (ale platí to podle Kouby o většině Nietzscheových pojmů), které prostě střídá. Byla by tu ještě otázka, kde ty pojmy vzal: ustavil je sám? Nebo je prostě přejal od někoho jiného, tedy od různých filosofů? Lze vůbec určit, který pojem převzal od kterého jiného filosofa? Bral je snad prostě jen tak „ze vzduchu“? To by byl jen další důvod, proč bychom museli odmítnout ho kvalifikovat jako filosofa. Tedy: pojem buď je nebo není platně ustaven – a nemůže být rozkolísaný. Takové může být jen užití celé řady sice pod jedním termínem se skrývajících, ale navzájem různých pojmů. Rozkolísanost se pak týká jen užití slova, nikoliv pojmu. Jednoho pojmu nemůže být užíváno „rozkolísaně“, nýbrž buď platně nebo neplatně. – I takovému mysliteli, jako je Kouba, prostě chybí výuka tradiční logiky.

(Berlín, 930707-1.)